

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ προσέγγισης

Κοινωνικές σχέσεις Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων

● Του Δρα Ελευθερίου Αντωνίου

Οικονομολόγου-Κοινωνιολόγου

Στα προλεγόμενα του καθηγητή Κοινωνιολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Δρ. Νεοκλή Σαρρή αναφορικά με το έργο αυτό σημειώνει ότι «δύο είναι οι ενδεχόμενες καταστάσεις ανθρώπου με ένα πρόβλημα. Μπορεί να είναι μέσα στο ίδιο το πρόβλημα, δηλαδή να αποτελεί συνιστώσα του προβλήματος ή/και υποκειμένο του, όπως μπορεί και να ιστάται απέναντί του και να το θεωρεί. Μία δέσμη συμφερόντων και συνειδητών ή και ασυνείδητων καταστάσεων και προσδοκιών, γαλβανισμένη από πολιτιστικά και άλλα στερεότυπα και προκαταλήψεις, αποτελούν τα άγκιστρα, στα οποία εμπλέκεται η σκέψη, και κυρίως η κρίση του παρατηρητή. Ωστόσο η τελική κρίση για την κρίση του παρατηρητή κρίνεται με βάση την προσπάθεια, που καταβάλλει, και την υπέρβαση, που κατορθώνει...»

Μέσα στα πλαίσια της μελέτης αυτής είναι η ανάδειξη, καθώς και η τεκμηρίωση, των τρόπων και των μεθόδων εφαρμογής στρατηγικής, ως επίσης και η πρόταξη νέων πολιτικών μέτρων για την κατάλυση των οποιωνδήποτε δομικών εμποδίων για ανάπτυξη και ομαλοποίηση των κοινωνικών σχέσεων (επαναπροσέγγισης) μεταξύ των δύο μερών, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, μέσα σε μία νέα πιο στέρεα βάση μακροχρόνιας προοπτικής για το μέλλον της ίδιας της κυπρια-

κής κοινωνίας γενικότερα.¹

Σε μία κοινωνία, στην οποία επιβλήθηκε ένα δοτό Σύνταγμα το 1960, που διακρινόταν από δομικά θεσμικά ελλείμματα, τα οποία και απορρέουν από την εποχή της βρετανικής αποικιοκρατίας (1878-1959), οι θεσμοί κοινωνικής οργάνωσης δεν υπήρξαν απόρροια μιας κοινής συνισταμένης των δύο μερών στη γέννηση της Κυπριακής Δημοκρατίας² Κεντρικός άξονας και αντικείμενο μελέτης είναι η διάγνωση των αντιλήψεων, που έχει η μία πλευρά για την άλλη. Οι εκ διαμέτρου αντίθετες κοινωνικές αντιλήψεις, στερεότυπα, στάσεις και προκαταλήψεις είναι αποτελέσματα καλλιέργειας μιας μονοσήμαντης κατάστασης, που δεν περιλάμβανε ολόκληρη την κυπριακή κοινωνία, αλλά μέρος αυτής.

Οι κοινωνικές αντιλήψεις της μιας πλευράς για την άλλη σχηματίζονται ανεξάρτητα από το είδος των πληροφοριών και των εμπειριών, που διατηρεί η μία πλευρά για την άλλη. Τα στερεότυπα αποτελούν πιο γενικευμένες και παγιωμένες κοινωνικές αντιλήψεις, ενώ οι στάσεις ξεπερνούν το επίπεδο της γνωστικο-συναισθηματικής διεργασίας, αφού προσδιορίζουν συνήθως τις αρνητικές στάσεις εξ αρχής. Στη μελέτη μας έχουν μελετηθεί επίσης και οι διαφοροποιημένες κυριότερες στάσεις, που κυριαρχούν στην ελλη-

¹ Το Σύνταγμα των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου ήταν μία μορφή συναινετικής λύσης, δεδομένου ότι επέβαλλε, χωρίς μεγάλα περιθώρια επιλογής, στις δύο μεγαλύτερες πληθυσμιακές ομάδες της Κύπρου, την πολιτική συνεργασία σε ισότιμη στην ουσία βάση, με δεδομένο το βέτο του Τουρκοκύπριου Αντιπροέδρου και τις χωριστές πλειοψηφίες στη Βουλή.

² Γλαύκος Κληρίδης, «Η κατάθεσή μου», 1988-1990, Λευκωσία, Εισαγωγή βιβλίου «Έτσι η ανεξαρτησία γεννήθηκε απρογραμματίστη, ανεπιθύμητη και με μεγάλες δυσκολίες ... από τον βίαιο και τον αιματηρό

αγώνα μεταξύ των δύο εθνικών στοιχείων και την αποτυχία των στρατιωτικών μέτρων και των πολιτικών χειρισμών της Βρετανικής αποικιακής εξουσίας, που επεδίωκε να διατηρήσει επ' άπειρον την κυριαρχία της πάνω στην Κύπρο. Μετά από πολύ πόνο και αγωνία μία ανεπιθύμητη Δημοκρατία γεννήθηκε. Γεννήθηκε και παραμένει χωρίς εθνικό ύμνο και με σημαία, που το Σύνταγμά της ορίζει να έχει ουδέτερα χρώματα και σχέδιο. Μία σημαία, που κανείς δεν ήταν έτοιμος να πεθάνει γι' αυτήν. Μέσα σ' αυτό το ψυχολογικό και παγερό κλίμα γεννήθηκε η εύθραυστη νεαρή Κυπριακή Δημοκρατία.»

νοκυπριακή κοινωνία. Σ' αυτή την ομάδα δηλαδή ανθρώπων, που πιστεύει στην επαναπροσέγγιση (ομαλοποίηση και ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων σ' ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων) υπό όρους και προϋποθέσεις, και σ' αυτή την ομάδα ανθρώπων που δεν ενστερνίζονται αυτή την άποψη/στάση, θεωρώντας τη μάλιστα ως αφέλεια της ελληνοκυπριακής πλευράς.

Η ειλικρινής στάση και πρόθεση θα πρέπει λογικά να διέπει και τις δύο πλευρές ενόψει όποιας μελλοντικής συμφωνίας εξεύρεσης λύσης συμβίωσης σε μία νέα κοινή κυπριακή κοινωνία, μία κοινωνία εναρμονισμένη πλέον με τις ευρωπαϊκές διατάξεις και κανονισμούς.

Το ζήτημα της Ομοσπονδίας, που τίθεται καθημερινά ενώπιον της κυπριακής κοινωνίας (τόσο της ελληνοκυπριακής, όσο και της τουρκοκυπριακής) έπειτα και από τις συμφωνίες κορυφής Μακαρίου-Ντενκτάς 1977 και Κυπριανού-Ντενκτάς 1979, αποτελεί το ορόσημο στη σημερινή πολιτική πραγματικότητα. Ας θυμηθούμε όμως τους τρεις όρους, που έθεσε ο John Stuart για μία βιώσιμη «Ομοσπονδία των εθνοτήτων».³

- Ο πρώτος όρος είναι ένας βαθμός αμοιβαίας συμπάθειας μεταξύ των πληθυσμών.
- Ο δεύτερος είναι ένας βαθμός αμοιβαίας ανάγκης και
- ο τρίτος είναι ότι δεν θα υπήρχε δυνατότητα η μία ομάδα να επικρατεί της άλλης.

Διεξήχθησαν δύο έρευνες⁴ αντίστοιχα και στις δύο πλευρές και έγινε προσπάθεια να μελετηθούν, τόσο οι στάσεις των Ελληνοκυπρίων, που συμβίωσαν με τους Τουρκοκύπριους πριν τον διαχωρισμό τους από τη βίαιη εισβολή και κατοχή της μισής Κύπρου το 1974, καθώς επίσης και οι στάσεις των Ελληνοκυπρίων, οι οποίοι δεν είχαν καθόλου εμπειρίες συμβίωσης. Αντίστοιχη έρευνα έγινε και για την τουρκοκυπριακή πλευρά.

Και στις δύο περιπτώσεις το ερώτημα, που τίθεται, είναι αν υπάρχει το φαινόμενο της εχθρικής στάσης (προκατάληψης) μεταξύ των δύο πλευρών και αν ναι, είναι σε τέτοιο βαθμό, που να μπορεί να ανατραπεί; Είναι δυνατή δηλαδή η απομυθοποίηση του «άλλου» του εχθρού;

Η τρέχουσα πραγματικότητα στην κυπριακή κοινωνία χαρακτηρίζεται από τον γεωγραφικό διαμελισμό, την πολιτική διαίρεση και την ψυχο-

λογική αποστασιοποίηση των δύο πλευρών, καταστάσεις που είναι άρρητα δεμένες με ένα παρελθόν γεμάτο σιωπές, λάθη και παραλείψεις, κενά που επιβάλλουν νέες αναγνώσεις.

Η έρευνα-μελέτη δεν αποσκοπεί στην ανάδειξη της «μιας μοναδικής αλήθειας και διαπίστωσης», τουναντίον επιχειρείται, τόσο η επαλήθευση της ανάγκης αλληλογνωριμίας, αλληλοκατανόησης και συναντίληψης, όσο και η ανάδειξη αποσιωπημένων όψεων του παρελθόντος με τη διατύπωση νέων ερωτημάτων και υποθέσεων. Φιλοδοξία και προσδοκία είναι η πρόκληση του ενδιαφέροντος και της ανάγκης προαγωγής ενός κριτικού «επιστημονικού λόγου» για διευκόλυνση και διάχυση του σ' ολόκληρη την κοινωνία, συμβάλλοντας έτσι και αποσκοπώντας τεκμηριωμένα στην ανάλυση των κοινωνικών αναπαραστάσεων προσέγγισης των δύο κοινοτήτων.

Η εμπειρία της ρήξης είναι βαθιά τραυματική, οι παραβιάσεις ουσιώδεις, και η όποια μελλοντική λύση προκριθεί στη νέα τάξη πραγμάτων θα είναι πολύπλοκη και σύνθετη. Η βιωσιμότητά της θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από την αυτογνω-

³ Ξένια Χρυσοχόου, *Πολυπολιτισμική Πραγματικότητα – Οι Κοινωνιολογικοί προσδιορισμοί της πολιτισμικής πολλαπλότητας*, 2005, σελ. 47

⁴ Νότα Κυριαζή, *Η Κοινωνιολογική έρευνα – κριτική επισκόπηση των μεθόδων και τεχνικών*, εκδόσεις Παπαζήση, 1995, σελ. 70-85.

σία, την αυτοκριτική και τη θετική βούληση για συμβίωση.

Οι όροι ομοσπονδία, επαναπροσέγγιση, επανένωση, απελευθέρωση, κυριαρχία είναι όροι υπό αμφισβήτηση και από τα δύο μέρη. Η Ιστορία απέδειξε ότι τα δύο μέρη θα μπορούσαν να ζήσουν μαζί χωρίς ταμπού και προκαταλήψεις μόνο όταν θα νοιώθουν ασφαλείς. Αν μία πλευρά νιώθει ανασφαλής και απειλή από φυσική εξόντωση, τότε η διακοινοτική βία θα αναβιώσει ξανά.

Οι προσπάθειες για επανένωση, συναντίληψη και αλληλοκατανόηση θα πρέπει να μη σταματήσουν μεταξύ των δύο πλευρών, γιατί σίγουρα υπάρχει ακόμη η ευκαιρία της επιτυχίας. Άλλωστε οι έρευνες και στα δύο μέρη υπέδειξαν ότι υπάρχει ακόμη καλή θέληση και πόθος για ειρηνική συμβίωση. Παρόλη την ωμή πραγματικότητα της τουρκικής κατοχής⁵ και την παγίωση των τετελεσμένων, εξυπηρετώντας καθαρά τα συμφέροντά της και τους δικούς της επεκτατικούς και στρατηγικούς σχεδιασμούς, αποφασιστικός και κρίσιμος παράγοντας πρωτίστως πρέπει να είναι η κοινή θέληση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων για εξεύρεση κοινής βάσης επίλυσης του προβλήματος, που βιώνουν για τόσα χρόνια.

Σύμφωνα με κάποιους σκεπτικιστές όλα αυτά ίσως αποτελούν κάποιο είδος ρομαντισμού ή ουτοπίας. Μία ουτοπία όμως του σήμερα, που μπορεί να αποδειχθεί η αυριανή πραγματικότητα για μία μακροπρόθεσμη δίκαιη και βιώσιμη λύση του κυπριακού. Οι στρατηγικές προσέγγισης και η ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων είναι εξαιρετικά σημαντικές και χρήσιμες. Οι διανθρωπιστικές σχέσεις σ' ένα ευρύ φάσμα μεταξύ των δύο μερών θα μπορούσαν άλλωστε να συμβάλουν στο να γίνει το πέρασμα από τον "de facto" χωρισμό στην επανένωση χωρίς επικίνδυνες διαταραχές. Χρειάζεται προσοχή, σεβασμός και κατανόηση της διαφορετικότητας και της ιδιαιτερότητας του άλλου.

Το κυπριακό πρόβλημα πρώτιστα και κύρια είναι ένα πρόβλημα, που προέκυψε από μία βίαιη τουρκική εισβολή, προϋπήρχε όμως, σαν ένα πρόβλημα αλληλοκατανόησης, εχθροπραξιών και άλλων βίαιων συμπεριφορών μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

Γι' αυτό η επίθεση φιλίας, που πρέπει να επιδειχθεί μεταξύ των δύο μερών, θα πρέπει να αποτελέσει στο τέλος μοχλό πίεσης απέναντι στην

ίδια την Τουρκία, η οποία και παρακρατεί την κοινή πατρίδα!

Άλλωστε η πτώση του τείχους του Βερολίνου δεν ήταν αποτέλεσμα οποιωνδήποτε πράξεων και επιβολής των μεγάλων δυνάμεων, ήταν το αποτέλεσμα της δύναμης και της θέλησης των ανθρώπων και των ανθρώπινων ψυχών.

Συμπερασματικά μπορούμε να καταλήξουμε στις εξής κατηγορίες όσον αφορά την προσπάθεια ανάπτυξης και ομαλοποίησης των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων.

1. Η συνεχής και επίμονη αναζήτηση δημοκρατικού διαλόγου με θετική στάση.
2. Ο πλουραλισμός, η αλληλοκατανόηση, η συναντίληψη, η αυτογνωσία.
3. Ο σεβασμός της εθνικής καταγωγής του καθενός, της γλώσσας, της θρησκείας.
4. Η ανεκτικότητα για τη διαφορετικότητα.
5. Η ενδυνάμωση της κοινωνίας του πολίτη.
6. Η στήριξη των επαφών μεταξύ των δύο μερών και στις ομάδες πολιτών, που ήδη εργάζονται για την καλύτερη κατανόηση και συμφιλίωση των δύο κοινοτήτων, μέσα από διάφορες κοινωνικές δραστηριότητες, όπως διαλέξεις/συνέδρια.
7. Η καλλιέργεια μιας πολιτικής γλώσσας, που θα λαμβάνει υπόψη τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα και παράδοση της κυπριακής κοινωνίας και θα απευθύνεται προς όλους τους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας.
8. Προώθηση της πολιτικής του Ευρωπαϊκού μοντέλου μέσω εκδηλώσεων και διαμόρφωσης του πολιτικού λόγου με ενθάρρυνση της συμμετοχής όλων των πολιτών στα κοινά.
9. Ο σημαντικός θετικός ρόλος, που έχουν να διαδραματίσουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ως προς τον σκοπό αυτό.
10. Κοινή και ειλικρινής βούληση για συνύπαρξη και συμβίωση σε μία Ομόσπονδη Κυπριακή Δημοκρατία.

Τα μηνύματα αυτά θα ληφθούν, μόνο αν συνοδεύονται από μεγάλη και ενδεχομένως επώδυνη για μας, αλλά απολύτως αναγκαία, γενναιοδωρία, στο ιδεολογικό επίπεδο. Μία κοινή πατρίδα, μία κυριαρχία, μέσα σε νέες συνθήκες συμβίωσης, συνύπαρξης και συνεργασίας των μερών! ■

⁵ Νεοκλής Σαρρής, *Η άλλη πλευρά, Πολιτική χρονογραφία της εισβολής στην Κύπρο, τόμος 1, εκδόσεις Γραμμή 1997, σελ. 474-478.*

ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΥΚΚΟΥ